

5. Tantau T. The TikZ and PGF Packages, Manual for version 3.01a, 1161 p. URL: <http://sourceforge.net/projects/pgf/> (дата звернення 10.10.2021р.).

6. Рудик О.Б. Векторна графіка в LaTeX засобами TikZ. *Комп'ютер у школі та сім'ї* 2012. № 7. С. 43–47, 2012. № 8. С. 35–38.

7. Добровольский Н.М., Есаян А.Р. Создание геометрических чертежей в TikZ. *Чебышевский сборник*. Т.16, Вып. 2. 2015. С. 282–295

8. Скурихина Ю.А. Оформление математических текстов, содержащих геометрические построения, в системе LaTeX «Применение современных информационных технологий на уроках математики». *Сборник материалов творческой лаборатории КОГОАУ ДПО «ИРО Кировской области»*. 2019. С. 79–91

REFERENCES

1. Tkachuk, Yu. (2016) *Vykorystannja tablychnoho protsesora Excel pry rozvyazuvanni zadach na zakony postijnoho strumu* [Using electron table Excel to solve problems of direct current laws]. Uman.

2. Gryschenko, T.B., Deineko, Zh.V., Nikitenko, O.M. (2019) *Vykorystannja Latex u naukovykh vydannjakh* [Using Latex for scientific issues]. Kharkiv.

3. Tkachenko, V.P., Deineko, Zh.V., Bokarieva, Yu.S. (2020) *Pidhotovka kreatyvnoji molodi za tekhnolohijamy dystantsijnoji osvity* [Training of creative youth by distance education technology]. Kyiv.

4. Gryschenko, T.B., Nikitenko, O.M., Deineko, Zh.V. (2021) *Stvorennja elektronnykh pidruchnykiv zasobamy vydavnychoji systemy LaTeX* [Design of electron tutorials using document preparation system LaTeX]. Kharkiv.

5. Tantau, T. *The TikZ and PGF Packages*.

6. Rudyk, O.B. (2021) *Vektorna hrafika v LaTeX zasobamy TikZ* [Vector graphics in LaTeX by TikZ]. Kyiv.

7. Dobrovolskij, N.M., Yesajan, A.R. (2015) *Sozdanije heometricheskikh chertezhej v TikZ* [Design of geometric drawing in TikZ]. Tula.

8. Skurikhina, Yu.A. (2019) *Ohormlenije matematicheskikh tekstov, sodержashchikh heometricheskije postrojenija v sistemje LaTeX* [Mathematical texts design

including geometric construction in preparation system LaTeX]. Kirov.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КРОХМАЛЬ Тетяна Миколаївна – практичний психолог комунального закладу «Харківська загально-освітня школа № 63»

Наукові інтереси: Емоційний інтелект та його значення для реалізації лідерського потенціалу. Моральний розвиток особистості та його вплив на якість взаємодії між людьми. Психологічні відмінності представників різних соціальних груп: математичні методи в психології, теорія і практика формування лідера,

НІКІТЕНКО Олександр Миколайович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-вимірювальних технологій Харківського національного університету радіоелектроніки

Наукові інтереси: математичне моделювання генераторних приладів НВЧ-діапазону, наукометрія, вебметрія, системи менеджменту якості, системи управління якістю, видавнича система LaTeX

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KROKHMAL Tetiana Mykolajivna – practical psychologist of public institution «Kharkiv general education school №63»

Circle of research interests: Emotional intelligence and its importance for the leadership potential realization. Moral development of personality and its influence on the quality of interaction between people. Psychological differences of representatives of different social groups: mathematical methods in psychology, theory and practice of leader formation.

NIKITENKO Oleksandr Mykolajovych – philosophy doctor, associated professor, associated professor informationmeasure technology department of the Kharkiv National University of Radio Electronics.

Circle of research interests: mathematical simulation of oscillator devices, scientometrics, webometrics, quality management systems, preparation system LaTeX.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2021р.

УДК 378.14

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-201-176-179

ЩЕРБАТЮК Наталія Іванівна –

старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-7849-8465>

e-mail: n.i.shcherbatiuk@cuspu.edu.ua

ЛОГВІНОВА Ярослава Олексіївна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри фізичного виховання і рекреаційно-оздоровчої роботи Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-7582-9495>

e-mail: y.o.logvinova@cuspu.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах інтенсифікації навчального процесу, збільшення навчального навантаження й обсягу інформації, яку має засвоїти студент,

зменшення рівня рухової активності, спостерігається погіршення показників фізичного та психічного здоров'я усіх учасників навчально-виховного

процесу. Особливого значення за означених умов набувають засоби туризму.

У системі фізичного виховання заняття туризмом виділені в особливу групу, оскільки сприяють реалізації специфічних функцій фізичної культури, як освітньої, прикладної, спортивної, так і спрямований на вирішення рекреаційних і оздоровчо-реабілітаційних цілей. Окрім того, заняття самодіяльним, спортивним туризмом дозволяють найбільшою мірою, в порівнянні з іншими видами рухової активності, опанувати знання, уміння і навички, потрібні в житті кожній людині. Тобто, туризм як засіб виховання особистості студента, характеризується природною спрямованістю.

Особливого значення використання засобів туризму набуває для школярів і студентів, оскільки реалізує їхнє бажання змінити місце свого постійного перебування, долучитися до духовних цінностей людства, урізноманітнити життєві враження, задовольнити потребу в активному дозвіллі, усунути фізичну і психологічну перевтому, що виникає на фоні надмірного навчального навантаження в умовах дистанційного навчання.

З огляду на значення туризму і можливість вирішення з його допомогою різнопланових завдань освіти і виховання підростаючого покоління постає проблема підготовки вчителя до туристичної роботи у школі та розробки педагогічних умов ефективного здійснення такої підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Розробка питання підготовки майбутніх учителів до туристичної роботи складна й різноманітна. Різні аспекти порушеної проблеми розглянуто у дисертаційних дослідженнях О. Тімець, І. Рожі. Л. Дудорова запропонувала модель формування готовності майбутніх вчителів до організації шкільного туризму. Проблеми туристської підготовки педагога сучасної школи розглянуто в педагогічних студіях українських науковців О. Дмитрук, В. Серебряй, О. Тодоренко, Ю. Щур.

Мета статті: розгляд педагогічних умов підготовки вчителя фізичної культури до туристичної роботи в школі.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети використано методи теоретичного пошуку, що включали аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури у контексті означеної проблеми, теоретичне моделювання; вивчення і узагальнення педагогічного досвіду підготовки вчителя до туристичної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для виокремлення педагогічних умов підготовки вчителя фізичної культури до туристичної роботи логічним є розгляд специфіки діяльності зі спортивно-оздоровчого туризму. По-перше, це спрямованість на формування здорового способу життя особистості, фізичний розвиток людини, її моральне та фізичне оздоровлення, патріотичне виховання. По-друге, фахівець із спортивно-оздоровчого туризму має бути готовим не лише до організації різних його форм, як походи, подорожі, екскурсії, прогулянки, туристські

зльоти і змагання, розв'язання техніко-тактичних проблем спортивно-оздоровчого туризму, а й до виконання завдань педагогічної, психологічної, дослідницької та медичної діяльності. Туристична діяльність у більшості випадків поєднується зі змістовно-корисною, що включає історико-краєзнавчий, патріотичний, та рекреаційний напрямки. Тобто діяльність вчителя фізичної культури у туристичному напрямі може бути охарактеризована як фізкультурно-спортивно-туристська.

Результатом процесу підготовки майбутнього вчителя до туристичної роботи є готовність до такої роботи. Нам імпонує думка Л. Дудорової, яка вважає, що готовність майбутніх учителів до професійно-туристичної діяльності у навчально-виховному процесі постає як інтегральна освіта, що включає високу мотивацію до використання туристських технологій, знання теоретичних аспектів шкільного туризму, прояв відповідних емоційно-вольових якостей і реалізації комплексу педагогічних умінь: конструктивних, організаторських, комунікативних, гностичних у нових умовах діяльності [1].

Для підготовки вчителя до туристичної роботи потрібно створити таку систему певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій для досягнення означеної педагогічної мети, тобто виділити, обґрунтувати і реалізувати педагогічні умови.

Як вважає В. Лісовий, педагогічні умови – це принципи та ідеї, на яких повинна базуватися взаємодія учасників педагогічного процесу, і за якими студент повинен знайти своє місце у цьому процесі та визначити до нього емоційне і ціннісне ставлення.

Серед педагогічних умов, які сприятимуть ефективному здійсненню процесу підготовки вчителя фізичної культури, виділяємо наступні: формування у майбутнього вчителя фізичної культури краєзнавчо-туристичних знань; набуття досвіду туристичної роботи через застосування інтерактивних технологій.

Важливим напрямом підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до туристичної роботи є зміст освіти. Зміст туристської освіти повинен передбачати не тільки ознайомлення студентів зі сутністю, метою, завданнями туризму, а й з оздоровчим впливом туризму на організм людини; технікою спортивного туризму; методикою початкового навчання туризму; правовими та соціально-психологічними особливостями занять туризмом; технікою і тактикою подолання туристичних перешкод [1].

Оволодіння краєзнавчо-туристичними знаннями у процесі підготовки вчителя фізичної культури відбувається під час вивчення вибіркової дисципліни «Організація краєзнавчо-туристичної роботи», де означені знання представлені такими напрямками:

- знання з основ топографії і орієнтування;
- організації та проходження технічних етапів;
- організації руху в туристському поході;
- орієнтування на маршруті; техніки в'язання

туристських вузлів; організації безпеки учасників на дистанції;

- знання пам'яток рідного краю;
- знання методики організації та проведення основних заходів краєзнавчо-туристичного напрямку (екскурсій, походів, подорожей, зльотів, змагань);
- знання по організації рятувальних робіт в походах.

Окрім того, у результаті вивчення дисципліни «Організація краєзнавчо-туристичної діяльності» студенти оволодівають наступними практичними вміннями і навичками із самодіяльного туризму, а саме: здійснення страховки і самостраховки в умовах змагань із видів туризму; організація і проведення туристичних походів різної категорії, змагань з учнівською шкільною молоддю; здійснення суддівства з різних видів туризму.

Проте наявність міцних і глибоких знань автоматично не передбачає успішність майбутньої діяльності. А отже, результати освіти і підготовки фахівця визначаються терміном «компетентність». Саме через формування компетентностей відбувається більш ефективний та результативний вплив на становлення особистості, її саморегуляцію, розвиток таких рис як суб'єктивність, ініціативність, креативність, самостійність, відповідальність за результати своєї діяльності.

З огляду на діяльнісний характер компетентності важливим є вміння майбутнім учителем фізичної культури використовувати засвоєні знання на практиці для вирішення реальних ситуацій. Тому наступною педагогічною умовою, реалізація якої прийматиме успішній підготовці вчителя фізичної культури до туристичної роботи, є набуття досвіду туристичної роботи через застосування інтерактивних технологій.

Саме поняття «інтеракція» розглядається як здатність взаємодіяти або перебувати в режимі діалогу із чим-небудь (наприклад комп'ютером), або ким-небудь (людиною) [8].

Сутність інтерактивного навчання, за словами О.Пометун та Л.Пироженко, полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх студентів. Це спільний навчальний процес, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і студент, і викладач, є рівноправними суб'єктами навчання, які розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації [5].

Суттєвими рисами інтерактивного навчання, що дозволяє реалізувати означені педагогічні умови для ефективного здійснення процесу підготовки вчителя фізичної культури до туристичної роботи є наступні: інтенсифікація засвоєння і творчого застосування

теоретичного матеріалу; можливість моделювання особистістю життєвих ситуацій, що потребують вирішення; формуванню умінь і навичок розв'язання практичних задач, набуття досвіду такої діяльності; перенесення способів організації діяльності у реальні умови; інтерактивні методи, імітуючи види професійної діяльності особистості, дозволяють змінювати досвід та установки студентів [3; 6].

Використання інтерактивних технологій уможливує засвоєння студентами усіх рівнів пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінка), розвиток критичного мислення, рефлексію, вміння розмірковувати, розв'язувати проблеми, а навчальний процес відбувається за умов постійної активної взаємодії всіх студентів [4].

Зважаючи на можливості інтерактивного навчання у організації навчальної діяльності студентів та з огляду на мету підготовки вчителя фізичної культури до туристичної роботи вважаємо доцільним і ефективним використання під час лекційних, практичних, лабораторних занять наступних методів, а саме: дискусії, ділової гри, презентації, тренінгу, колективного розв'язування творчих завдань.

Правильне використання на заняттях ділових ігор, на думку М. Євтуха, розвиває не тільки знання у майбутнього фахівця, активізує і загострює сприймання програмового матеріалу, дає можливість програвати конкретні педагогічні ситуації, формує вміння встановлювати контакти, сприяє розвитку аналітичного мислення студентів, вмінню переконливо викладати свою думку, дискутувати, відстоювати власну точку зору [2].

Під час ділових ігор студенти набувають досвіду прийняття професійних рішень, ділових навичок; вміння адаптуватись у групі, розуміти мотиви й інтереси інших учасників гри, самостійно приймати рішення, вдосконалювати вміння групової взаємодії створюються умови для моделювання на ігровому рівні реальних життєвих ситуацій. Формування означених умінь відбувається у таких ділових іграх як «Станція юних туристів», «Переправа через річку», «Похід у гори», «Подолання болота», «Переправа по мотузці з перилами», «Рух по жердинах», «Рух по купинах», «Організація та проведення туристських зльотів», «Надання першої долікарської допомоги» та ін.

На розвиток у майбутнього вчителя фізичної культури творчого використання туристичних знань, активізацію пізнавальної діяльності, вмінь нестандартного розв'язання певних професійних проблем спрямований тренінг – планомірно здійснена програма різноманітних вправ з метою формування і удосконалення умінь та навичок, підвищення ефективності трудової (та іншої) діяльності [7, С.64]. Вправи тренінгу, націлені на реалізацію туристичних знань студентів у новій навчальній ситуації. Ефективними у цьому плані є тренінги: «В'язання туристичних вузлів», «Підбір туристського спорядження», «Організація харчування в поході».

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Таким чином, заняття

туризмом сприяють реалізації специфічних функцій фізичної культури, як освітньої, прикладної, спортивної, так і спрямований на вирішення рекреаційних і оздоровчо-реабілітаційних цілей, а проблема підготовки вчителя фізичної культури до туристичної роботи у школі є актуальною. Педагогічними умовами, що сприяють ефективному перебігу процесу підготовки до туристичної діяльності, є формування у майбутнього вчителя фізичної культури краєзнавчо-туристичних знань; набуття досвіду туристичної роботи через застосування інтерактивних технологій.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у реалізації розроблених педагогічних умов та експериментальній перевірці їх ефективності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дудорова Л.Ю. Формування готовності майбутніх учителів до організації шкільного туризму (теоретико-методичний аспект): монографія. В: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 424 с.
2. Євтух М.Б. Пріоритети професійної підготовки вчителя в системі університетської освіти. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України*. Академія педагогічних наук України. Частина 2. Харків: «ОВС», 2002. С.66–76.
3. Зінченко О.П. Активні та інтерактивні технології. *Директор школи*. 2005. №7. С.22 – 23.
4. Коротаєва Е.В. Хочу, могу, умею! Обучение, погруженное в общение. М.: “КСП”, Институт психологии РАН, 1997. 224 с.
5. Пометун О. Активні й інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять. *Шлях освіти*. 2004. № 3. С.10–15.
6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: наук. метод. посіб. / за ред. О.І. Пометун. К.: А.С.К., 2004. 192с.
7. Пугачёв В.П. Тесты, деловые игры, тренинги в управлении персоналом. М.: Аспект Пресс, 2002. 285 с.
8. Чалдини Р., Кенрик Д., Нейберг С. Новейшая психологическая энциклопедия. Законы и тайны поведения человека. Психологический атлас поведения человека. СПб.: Прайм-Еврознак, 2008. 575 с.

REFERENCES

1. Dudorova, L.Yu. (2014) *Formuvannia hotovnosti maibutnix uchyteliv do orhanizatsii shkilnoho turizmu (teoretyko-metodychnyi aspekt): monohrafiia*. [Formation of readiness of future teachers for the organization of school tourism (theoretical and methodological aspect): monograph].
2. Ievtukh, M.B. (2002) *Priorytety profesiinoi pidhotovky vchytelia v systemi universytetskoï osvity. Rozvytok*

pedahohichnoi i psykhohohichnoi nauk v Ukraini 1992 – 2002. [Priorities of teacher training in the university education system]. Kharkiv.

3. Zinchenko, O.P. (2005) *Aktyvni ta interaktyvni tekhnologii*. [Active and interactive technologies].
4. Korotaeva, E.V. (1997) *Hochu, mogu, умею! Obuchenie, pogruzhennoe v obshhenie* [I want, I can, I can! Learning immersed in communication].
5. Pometun, O. (2004) *Aktyvni y interaktyvni metody navchannia: do pytannia pro dyferentsiatsiiu poniat* [Active and interactive teaching methods: the question of differentiation of concepts].
6. Pometun, O., Pyrozhenko, L. (2004) *Suchasnyi urok: interaktyvni tekhnologii navchannia* [Modern lesson: interactive learning technologies].
7. Pugachjov, V.P. (2002) *Testy, delovye igry, treningi v upravlenii personalom* [Tests, business games, trainings in personnel management].
8. Chaldini, R. Kenrik, D., Nejberrg, S. (2008) *Novejshaja psihologicheskaja jenciklopedija. Zakony i tajny povedenija cheloveka. Psihologicheskij atlas povedenija cheloveka* [The latest psychological encyclopedia. Laws and secrets of human behavior. Psychological atlas of human behavior].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЩЕРБАТЮК Наталія Іванівна – старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка вчителя фізичної культури.

ЛОГВІНОВА Ярослава Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання і рекреаційно-оздоровчої роботи Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: екологічне виховання студентів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SHCHERBATYUK Natalia Ivanivna – Senior Lecturer of the Department of Theory and Methods of Physical Education, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: professional training of a physical education teacher.

LOGVINOVA Yaroslava Oleksiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Physical Education and Recreational and Health Work of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: environmental education of students.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2021р.